

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ

В статті досліджені можливості застосування основних страхових програм як основи підвищення економічної безпеки підприємства. Обґрунтовано використання принципів страхування та визначено основні види ризиків, що підлягають страхуванню.

In article opportunities of application of the basic insurance programs, as bases of increase of economic safety of business are investigated. Use of principles of insurance is proved and the basic kinds of the risks subject to insurance are determined.

Ключові слова: страхові програми, економічна безпека підприємства.

Постановка проблеми. Однією з важливих умов підвищення ефективності та стійкості розвитку суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин є вдосконалення системи управління з урахуванням чинників забезпечення економічної безпеки. Актуальність даного питання визначається тим, що концепції економічної безпеки для промислових підприємств, комерційних організацій в загальнодержавному масштабі досі не існує. Різного роду програми і концепції, які розроблено та впроваджено на крупних підприємствах носять внутрішній характер та ні є системними у використанні. Отже проблеми забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності є актуальними та потребують відповідних досліджень.

Аналіз публікацій. Поняття системи економічної безпеки частково досліджено у фахових виданнях низькою вчених. Так, деякі теоретичні аспекти економічної безпеки окреслили Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. У монографії «Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення» [2], проблему економічної безпеки було запропоновано вирішувати виходячи з передумови, що ступінь надійності всієї системи збереження інформації визначається рівнем безпеки найслабшої її ланки, якою вважається персонал організації. В роботі зазначено, що система економічної безпеки підприємства – це комплекс заходів по забезпеченню його стабільного розвитку через створення сприятливих умов, а також нейтралізації і ліквідації зовнішніх і внутрішніх загроз. Кузенко Т.Б. розглядає поняття «економічна безпека» як стан ефективного використання ресурсів та існуючих ринкових можливостей, що дає змогу запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечувати тривале виживання та стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної ним місії. В.І.Ярочкин визначає систему безпеки як організовану сукупність спеціальних органів, служб, засобів, методів, що забезпечують захист життєво важливих інтересів особи, підприємства, держави від зовнішніх і внутрішніх загроз [4].

Одним з найдієвіших важелів забезпечення економічної безпеки та зниження впливу факторів ризику на підприємництво є страхування. Автори страхового словника «Страхование от А до Я» пов'язують страхування з видом економічної діяльності по перерозподілу ризиків нанесення збитків майновим інтересам серед учасників страхування, яке здійснюється спеціалізованими організаціями, що забезпечують акумуляцію страхових внесків, створення страхових резервів та здійснення страхових виплат.

Мета статті – дослідити та визначити страхові програми, що доцільно підтримувати на державному рівні, з метою забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Причини ризику (тобто причини реалізації або настання ризикових подій) – це об'єктивні чи суб'єктивні дії або рішення, що тягнуть за собою небажаний розвиток, несприятливий для реалізації певної стратегії підприємництва. Задля оцінки того чи іншого фактора ризику і про достатність прийнятих попереджувальних заходів, ризик має бути виражений у порівнянних показниках. Якщо ризик підлягає вимірюванню, як з точки зору його ймовірності, так і розміру можливих збитків, то управління такими ризиками ефективно здійснюється з використанням системи страхування [1]. У теорії та практиці відомі три основні способи управління ризиками:

- поглинання ризику, що застосовується для слабких ризиків або неможливості використання інших способів;

- ухилення від ризику, що застосовується в мобільних системах;

- поділ і передача ризику.

Жоден з цих способів не забезпечує повного виключення ризику. Деяка частина ризику залишається на власному утриманні суб'єкта. На практиці зазвичай застосовують різне поєднання всіх трьох способів залежно від виду небезпек, що очікують.

Страховання є основним і достатньо універсальним способом передачі ризику професійної організації. Страховання, як метод управління ризиками, сприяє захисту майнових інтересів підприємств і громадян, безпеці функціонування і стабільності підприємництва. Проведені дослідження свідчать, що страхування дозволяє зберегти стабільні позиції для підприємства (рис. 1).

Роль страхування особливо важлива в контексті економічних реформ, оскільки воно стимулює розвиток ринкових відносин та ділової активності, покращує інвестиційний клімат. Ступінь розвитку

страхового ринку відображає можливість економічного зростання країни. Сприяючи перерозподілу ризиків між економічними суб'єктами і відшкодування збитків за рахунок накопичення, страхування дозволяє підвищити ефективність економіки в цілому та окремих підприємств [3]. Слід зазначити, що в сучасних умовах в страхуванні не існує чітко розробленої класифікації ризиків, яка є необхідною для оцінки та аналізу ризиків. В законодавчій та нормативній літературі також немає класифікації та поділу ризиків за видами, проте міститься вимога виконання актуарних (математичних) розрахунків при визначенні страхових тарифів, в основу яких покладена вартісна оцінка ризиків.

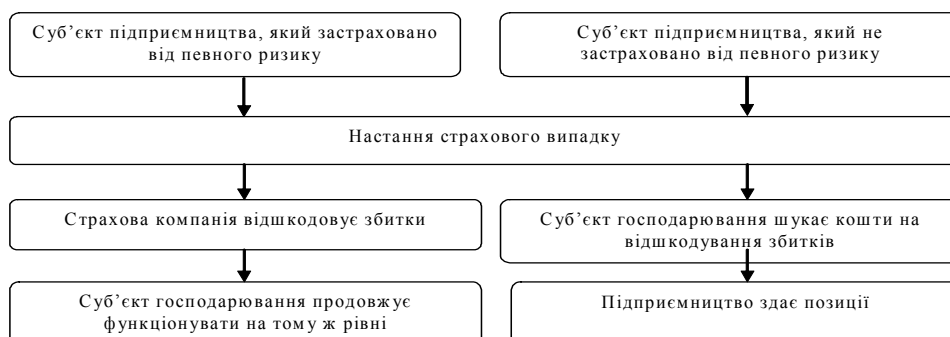

Рис. 1. Переваги використання системи страхування

Страховий механізм передбачає цілу систему договорів страхування, що забезпечують компенсацію можливих збитків на самих різних етапах діяльності організацій та залежно від роду цієї діяльності. В таблиці наведено основні види страхування, які, на нашу думку, сприятимуть підвищенню економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Таблиця 1

Характеристика основних видів страхування, що забезпечуватимуть економічну безпеку

Вид страхування	Характеристика
Страхування майна підприємств	1. Вогневі ризики: пожежа; удар блискавки; вибух газу, який використовується у побутових цілях; падіння літальних пілотованих об'єктів та (або) їх уламків або вантажу. 2. Стихійні явища: буря, ураган, шторм, вихор, смерч; град, злива; незвичайні для даної місцевості атмосферні опади; повінь, паводок, селеві потоки; землетруси; зсув ґрунту; горні обвали, сходження лавин, каменепад; інші стихійні явища за домовленістю сторін. 3. Протиправні дії третіх осіб: крадіжка зі зломом, грабіж, розбій; навмисне пошкодження або знищення застрахованого майна третіми особами, включаючи підпал. 4. Пошкодження водою: пошкодження внаслідок аварії технічних систем: водопровідних, каналізаційних, опалювальних, систем пожежогасіння, а також внаслідок пошкодження цих технічних систем в результаті дії низьких температур; пошкодження внаслідок дії води з сусідніх приміщень. 5. Наїзд на застраховане майно наземних транспортних засобів. 6. Вибух парових котлів, газосховищ, газопроводів, машин, апаратів і приладів, які працюють на стисненому повітрі і газі. 7. Випадкові зовнішні впливи: падіння на застраховане майно інших предметів, дерев, великих кущів, глибокого снігу або льоду; удари і зіткнення з тваринами або птахами; навалення водних транспортних засобів. 8. Інші ризики за домовленістю сторін.
Страхування вантажоперевезень	Метою страхування вантажів є створення умов гарантованої компенсації фінансових збитків, що виникають у процесі транспортування, у випадку загибелі, знищення чи пошкодження вантажу через обставини, що не залежать від власника. За всі ризики відшкодуванню підлягають збитки від пошкодження й повної втрати всього або частини застрахованого вантажу, завдані з будь-якої причини, за винятком зазначених у договорі страхування; збитки внаслідок загальної аварії; необхідні й доцільні витрати на порятунок вантажу або фрахту, а також на запобігання, зменшення розміру збитку.
Страхування відповідальності	Договір страхування можуть укласти юридичні особи, фізичні особи – підприємці, які в процесі діяльності можуть заподіяти шкоду життю, здоров'ю або майну третіх осіб: торгові підприємства і організації; підприємства сфери обслуговування; підприємства (організації), що експлуатують офісні і адміністративні будівлі і приміщення; освітні установи; виробничі підприємства; інші організації.
Страхування транспортних ризиків	Програми: КАСКО; автоцивілка; страхування від нещасних випадків для водіїв і пасажирів; страхування відповідальності автоперевізників; страхування водного транспорту; страхування залізничного транспорту; обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації
Страхування сільськогосподарських ризиків	Результати сільськогосподарської діяльності більше, ніж будь-якої іншої, залежать від погодних і інших чинників – ризиків, які неможливо контролювати або передбачити. Програми: страхування тварин; страхування сільськогосподарських культур; страхування багаторічних плодово-ягідних культур
Особисте страхування співробітників	Програми: індивідуальні програми по добровільному медичному страхуванню; комплексне особисте страхування від нещасних випадків і хвороб; страхування від нещасних випадків; страхування подорожуючих за кордон; страхування подорожуючих Україною; обов'язкове особисте страхування членів добровільних пожежних дружин (команд)

Висновки. На основі вищезазначеного можна зробити висновки, що страхування в системі економічної безпеки відіграє особливо важливу роль, таку як захищеність життєво важливих об'єктів від реальних і потенційних джерел небезпеки. Однак економічна безпека може бути забезпечена при комплексному використанні всього арсеналу засобів захисту у всіх структурних елементах підприємництва і на всіх етапах його діяльності.

У зв'язку з цим вважаємо доцільним розробити і прийняти на державному рівні спеціальної програми методології прогнозування ризиків і створення потужної страхової системи захисту. Найбільший ефект досягатиметься тоді, коли всі використовувані засоби, методи і заходи об'єднуються в єдиний цілісний механізм – систему захисту економічних інтересів.

Література

1. Інтернет журнал про страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://forinsurer.com>>
2. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
3. Страхування : [підручник / ред. С. С. Осадець]. – К. : КНЕУ, 2002. – 528 с.
4. Ярочкин В.И. Информационная безопасность / Ярочкин В.И. – М. : Академический проект: Фонд «Мир», 2003. – 640 с.

Надійшла 25.10.2011

УДК 336.773(477)

Р. С. КВАСНИЦЬКА, Н. В. КУНДА
Хмельницький національний університет

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

В статті розкрито зміст поняття "кредитний ризик" та досліджено теоретико-методичні засади управління кредитним ризиком в діяльності комерційного банку за умов інноваційного розвитку економіки.

The being of concept "credit risk" is defined in this article. Also there is research of theoreticity and methodology fundamentals of management a credit risk in activity of commercial bank at the terms of innovative development of economy.

Ключові слова: ризик, кредитний ризик, механізм управління кредитним ризиком.

Актуальність теми. Банківські установи є важливою ланкою фінансової системи України, від їх ефективного функціонування залежить загальний розвиток економіки країни та добробут населення.

Кредитна діяльність є центральною у банківському бізнесі, вона виступає джерелом як основних прибутків банку, так і найхарактернішого для нього кредитного ризику. Тому, в умовах сучасного розвитку банківництва, істотного значення набуває проблема ефективного управління ризиками комерційного банку, яке забезпечує збереження фінансової стійкості та безпеки банку в цілому.

Банки повинні управляти кредитним ризиком таким чином, щоб отримувати максимально можливий прибуток, одночасно намагаючись максимально знизити ризик, безпосередньо пов'язаний з механізмом надання і погашення банківських кредитів. Це говорить про те, що розробка надійної системи захисту від кредитного ризику є дуже актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика банківського кредитування не була актуальною для планової адміністративно-командної економіки радянського періоду, тому вітчизняні вчені зіштовхнулися з необхідністю її вирішення лише з розвитком і становленням ринкової економіки. У зв'язку з цим, очевидним є дефіцит наукових досліджень українських аналітиків і практиків банківської справи.

Зокрема питання управління кредитним ризиком комерційного банку детально розглядається у працях В.В. Вітлінського, О.В. Пернарівського, Я.С. Наконечного, О. Заруцької, І. Канєвої, І. Темерової, Г.І. Великоіваненка, А.М. Бандурки, О.В. Васюренка, О.М. Сидоренка та ін.. Однак, питання управління кредитними ризиками в комерційних банках залишається дискусійним, а тому потребує подальшого системного дослідження.

Мета статті. Дослідження теоретико-методичних засад управління кредитними ризиками в діяльності комерційного банку за умов інноваційного розвитку економіки.

Вклад основного матеріалу дослідження. Успішна діяльність банку в цілому великою мірою залежить від обраної стратегії управління ризиками. Мета процесу управління банківськими ризиками полягає в їх обмеженні або мінімізації, оскільки повністю уникнути ризиків неможливо. Управління банківськими ризиками, як правило, спрямоване на забезпечення отримання банком відповідної винагороди за прийняття ризиків. Виняток становлять нецінові ризики, щодо яких не існує кореляції між їх рівнем та величиною винагороди банку [1, с. 345].

З метою здійснення банківського нагляду Національний банк виділив дев'ять категорій ризику, а саме: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик,